Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiunl

Un şir garmond: o dată 14 fil., a dóua óră 12 fil., a treia óră 10 fil.

Tot ce privesce fóea, să se adreseze la »Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**« în Blaş.

Anul X. Blaş 13 Octobre 1900. Numĕrul 41.

După serbări.

Măreţele serbări iubilare începute la Blaş s'aŭ terminat la Lugoş.

Cea mai tinĕră fică a Provinciei mitropolitane a ţinut să încheie ea ceea ce s'a început la centrul mitropoliei. Şi raportul special ce primim de la Lugoş ne descrie cu deamĕruntul cât de splendide şi înălţătóre de inimi aŭ fost sĕrbătorile aranjate colo de parte în mijlocul mănosului Bănat.

Şi sîntem mândri de succesul acestor serbări, şi inima nóstră cu devoţiune se plécă înaintea Preabunului Dumnezeŭ, de la care vine tot binele şi tótă darea cea bună.

Mărturisit'a cu sinceritate credinţa părinţilor nostri şi cu suferinţe de dóuĕ sute ani pecetluit'a biserica nóstră alipirea sa nestrămutată şi fidelă faţă de scaunul fericitului Apostol Petru. [illegible] de la Blaş şi de la Lugoş şi cu un cuvînt din întrégă Provincia, sînt înse cea mai puternică chezăşie, că suferinţele şi nĕcazurile acestor 200 ani, în loc să slăbéscă credinţa, aŭ întărit'o, şi aŭ făcut ca urmaşii de azi, tot cu mai multă alipire şi dragoste să fie către biserica mamă a Romei celei vechi, de care rĕutatea străinilor ne-aŭ rupt.

Şi am putea acum în linişte şi cu multă mângăiere sufletéscă să închiem acéstă pagină frumos împodobită din istoria bisericii române unite, căci inima nóstră e deplin îndestulită, de celea ce s'aŭ sĕvîrşit acum.

Am putea să reamintim cu drag de aceste zile de sĕrbătóre, căci cu satisfacţie putem spune, că azi resultatele Unirii sînt recunoscute şi apreţiate de toţi Românii de bine de pretutindenea.

Am putea să le facem acestea, dacă nisce apariţiuni duşmănóse, n'ar fi ţinut să ne turbure seninătatea acestor serbări.

Organele bisericii neunite aŭ ţinut să ne arete şi de data asta, câtă dragoste aŭ faţă de noi. Ómenii mici de suflet, n'aŭ putut să-şi înfrîne pornirile aplecate spre duşmănie, şi aŭ credut, să ne turbure serbările cu scrisele lor pline de venin.

N'am aşteptat să serbeze împreună cu noi, deşi ar fi putut să-o facă, — şi nu ni-am fi supĕrat, dacă n'ar fi scris nimic de sĕrbătorile nóstre, cum nici n'aŭ scris, — dar am fi dorit să se înfrîne măcar acum, când biserica nóstră neprovocător, a credut să reamintéscă un act, care fiinţă i-a dat şi cultură şi propăşire a adus neamului românesc întreg.

Nu avem intenţie să discutăm acum cu ómeni, cari ignoréză istoria contimpurană şi vorbesc de trecutul depărtat, ţinem înse să accentuăm, că scalpelul nemilos al istoriei va desface tainele cele mai ascunse şi va lăsa ca lumina să strălucéscă în cele mai întunecate cestiuni.

De zece ani, de când esistă fóea nóstră, n'am făcut alt ceva, de cât am luptat cu neobosélă contra falsificătorilor istoriei, cari aŭ credut, că nime nu mai póte să le rĕspundă şi că a sosit timpul, când minciuna va fi preconisată ca dogmă. Cetitorul inteligent, care ne-a urmărit pe câmpul de luptă s'a putut convinge, că nici odată nu [illegible]

Bătuţi aci acasă, acele suflete pline de venin, n'aŭ putut rĕmânea multă vreme liniştite.

N'aŭ fost destul, că cu graiul viŭ ne descriaŭ în cele mai negre colori fraţilor de din colo, aŭ mers mai de parte şi aŭ publicat în ziarele din România cele mai infame calumnii la adresa bisericii nóstre, pe cari apoi ér ei, le reproduc în foile lor, ca marfă importată de din colo.

Acéstă manoperă înse nu prinde. Se vor fi găsit nu-i vorbă, câţi-va ca şi ei, cari vor da credĕmînt acelor bârfele, clasa cultă care a venit în atingere cu ai nostri, sciŭ că Românii uniţi cari trec Carpaţii, nu cércă să turbure pacea scump câştigată, a celor de acolo. În faţa celor inteligenţi procedura asta a organelor bisericii neunite e clasată de sigur, după vrednicia ce o merită.

Ca să rĕspundem acestor calumnii ar trebui să reedităm încă odată tóte cele scrise în cele dóuĕ volume de „Chestiuni“, căci şi de data asta, se repeţesc aceleaşi frase tocite, cari de atâtea ori aŭ fost reduse la adevĕrata lor valóre. Dar de ce am mai pierde timpul şi aşa atât de scump?

Încrestăm tóte atacurile, pe cari biserica neunită prin organele sale le-a îndreptat împotriva nóstră, şi vom continua a lucra şi mai departe cu aceeaşi rîvnă, ca şi în trecut, pentru întărirea şi consolidarea sfintei Unirî în mijlocul poporului român, deplin încredinţaţi, că numai ast fel vom putea să abatem, de asupra capului nostru, urmările desastróse ale desbinării de sinul iubitor al sfintei biserici romane. Vom merge înainte cu paşi siguri, sciind Sionul românesc sub scutul marelui Dumnezeŭ.

Serbări iubilare.

Bucium-şesă.

Serbările întru amintirea neuitatului act al sf. Unirî aŭ decurs aci ast fel:

În 9 Sept. (dumineca 13. d. Rus.) s'a pus părticea pentru Mitropolitul Atanasiŭ şi s'a amintit la ieşirea cu darurile. La finea liturgiei s'a cântat Canonul de rugăciune către Domnul Nostru Isus Christos, apoi cu un glas s'a primit propusul de a comanda un prapor cu vre-o 300 cor., pe care să se eterniseze comemorarea sfintei Unirî prin [illegible] „Anul 1900, de la s. Unire 200.“

În 11 Sept. (Tăierea cap. s. Ioan) la s. liturgie s'aŭ amintit toţi Mitropoliţii şi Episcopii de Alba-Iulia şi Făgăraş repausaţi, ér sara după însĕrat s'a recitat în biserică Acatistul Preasfintei Născĕtóre de Dumnezeŭ, ca în s. Parasemi.

În 16 Sept. (dum. 14. d. Rus.) s'a servit părăstaş pentru Mitrop. Atanasiŭ, pomenindu-se la darurî din noŭ toţi archiereii repausaţi.

În 30 Sept. s'aŭ esecutat cele prescrise în ultima pastorală, rĕmânênd să se continue cetirea şi esplicarea pastoralei în duminecile şi sĕrbătorile următóre. — *Verax.*

Catalina-Dorna.

Încă la 28 Aug. c. în ziua sf. Mării Mari, s'a vestit poporului adunat la serbările de la Mân. Strĕmbă, ca încheierea serbărilor se va face la biserica din Catalina-Dorna în ziua Înălţării Stei Cruci, când se va aduce mulţămită lui Dumnezeŭ pentru multele darurî revĕrsate peste biserica română gr. cat. şi peste neamul românesc.

Glasul păstorului a fost ascultat. În ziua mult dorită credincioşii, favorisaţi de o zi frumósă, sosiaŭ din tóte părţile sub conducerea preoţilor şi în sunete de armoniόse cântări.

După tradiţie încă înainte cu patru sute a ani esistat aci o mânăstire călugăréscă închinată Stei Catarina, dar a fost dĕrîmată de Turci şi Tatari, cât nu i-se mai cunosc de cât ruinele. La îndemnul protopopului tractual şi al preotului Mihali din Sotelec, după multe lupte, le-aŭ succes credincioşilor să şi

procure edificiul bisericesc de lemn din Deş şi să'l ajusteze şi aranjeze după lipsele lor.

Era o zi frumósă şi senină în 27 Sept. La órele 1/2 8 dim. s'a început utrenia, după sfîrşitul căreia, protopopul Hăţegan însoţit de 9. preoţi, cantorĭ, învěţătorĭ şi popor mult, ieşind din altar aŭ încunjurat biserica de treĭ orĭ, cetind 12 Evangeliĭ, apoĭ mergênd la altariul improvisat aŭ celebrat sta liturgie, cântând chorul de la Dêrgea şi Ascileul-mare. Eraŭ ca la 1000 ómenĭ. Predica ocasională, despre sěrbătórea Steĭ Crucĭ, a ţint'o parochul din Rece-Cristur, On. Ioan Deac, ér protop. Hăţegan a vorbit despre s. Unire şi fasele prin carĭ a trecut în aceste dóuě sute anĭ.

O mare mângâiere şi îndestulire sufletéscă se cetia pe feţele tuturor celor de faţă.

Tot cu ocasia acésta s'a făcut sfinţirea apeĭ, s'a stropit poporul cu apă sfinţită şi s'aŭ servit maslu peste 120 bolnavĭ.

În favorul sfinteĭ biserici s'aŭ colectat 54 cor. Afară de credincioşiĭ gr.-cat. aŭ asistat la acéstă serbare şi mulţĭ străinĭ din Panticeŭ. — *Peregrinul.*

Ghişasa-de-sus.

La 7 Oct. n. s'a celebrat în biserica de aicĭ liturgie comemorativă pentru ducentenariul sf. Unirĭ. Dl capelan din Sibiŭ *Nic. Togan* a ţinut să se presinte însuşĭ în comuna sa natală, ca împreună cu parochul local Valeriŭ Stoĭan să îndeplinéscă acéstă sfîntă ceremonie. Spaţiósa biserică era plină până la cel din urmă loc. Cuvîntarea festivă a ţinut'o dl Togan. Dsa a descris în cele maĭ viĭ colorĭ, starea tristă a neamuluĭ românesc înainte de sf. Unire, a spus de miseriile şi něcazurile ce a trebuit să îndure. Spusă pe înţelesul tuturor, cuvîntarea acésta a stors lacrimĭ din ochiĭ celor presenţĭ şi acéstă solemnitate multă vreme va rěmânea neuitată. — *Călětorul.*

Tîrşolţ, diec. Gherleĭ.

Esplicând poporenilor meĭ credincioşĭ marea însemnătate a sfinteĭ nóstre Unirĭ cu Roma: leagănul neamuluĭ şi a credinţeĭ nóstre strămoşescĭ, şi că chiar azĭ serbăm aniversarea de 200 anĭ a aceluĭ act, pe cât de glorios, pe atât şi de important şi binefăcětor pentru progresul religioso-moral şi cultural al nostru, fiĭ credincioşĭ a falniceĭ Rome; s'a pornit o vină mişcare în sinul poporuluĭ credincioşĭ, spre a da semne de profundă mulţămire fiéscă Pronieĭ cerescĭ, că ne-a învrednicit a ajunge şi a sěrbători acéstă epocală şi memorabilă aniversare. Aşa s'aŭ şi grăbit a subscrie o cólă pentru procurarea unuĭ clopot, pe care se figureze memorabilele cuvinte: „200 anĭ de la sfînta nóstră Unire cu Roma"; ér următoriĭ poporenĭ: Mihail Fane, Ioan Tincu, Gregoriŭ Isac, Vasiliŭ Dobie, Marica Coţ, Marie Rus, Parasca Bura şi Marica Isac aŭ şi cumpěrat momentan un rênd de vesminte pompóse bisericescĭ pentru sfînta nóstră biserică locală în preţ de 80 coróne, întru amintirea gloriósei aniversărĭ a ducentenarului sfinteĭ nóstre Unirĭ cu Roma. Semne îmbucurătóre, că poporul nostru ţine cu credinţă şi cu tărie la legea sa strămoşéscă, eredită de la leagănul nostru: Roma. Rog provedinţa dumnezeéscă să-şĭ reverse asupra acestor credincioşĭ piĭ binecuvîntările sale cele îmbelşugate cu al sěŭ dar şi cu a sa iubire de ómenĭ acum, pururea şi în seclíĭ seclilor. Amin. — *Eugeniŭ Dredean* preot local.

Vocĭ de presă.

Sěrbătorea Românilor [illegible] buzěle a maĭ mult de cât un milion de greco-catolicĭ a rěsunat azĭ cântarea de bucurie a preamăririeĭ şi a mulţămiteĭ pentru graţia cea mare a provedinţeĭ divine, că acum sînt 200 de anĭ, după atâtea lupte şi suferinţe ĭ-a condus înděrět în aceea comunitate spirituală cu biserica romană, fără de care nu este progres sigur, nu este viaţă religiósă internă, şi cultură adevěrată. În Blaş s'a adunat sinodul provincial a bisericeĭ române gr. cat., în care acéstă biserică de o parte face mărturisire solemnă despre aceea, că în legătură tare şi neînfrântă cu biserica romană vrea să-şĭ asigure progresul în viitor, de altă parte vrea să aducă decisiunĭ folositóre, a căror ducere în deplinire va aduce cu sine întărirea şi propagarea s. Unirĭ.

Sora, biserica catolică de rit latin privesce la acest iubileŭ ducentenar cu cea maĭ deplină simpatie, pentru că hotărît e convinsă, că aceea ce întăresce biserica gr. cat. servesce nu numaĭ spre binele întregiĭ bisericĭ catolice, ci promovéză şi binele Ungarieĭ creştine.

Iubileze decĭ şi vestéscă învingerea strălucită a credinţeĭ adevěrate, a cultureĭ sublime şi a puteriĭ morale a Romeĭ. Iubileze, căcĭ dór plâns'aŭ şi suferit'aŭ în decurs de seclĭ fórte mult. Iubileze, căcĭ aceea ce aŭ Româniĭ în cultură, literatură şi artă, de la Roma aŭ, de la credinţa catolică aŭ primit.

Ce trecut trist a fost acela, căruia unirea din Blaş declarată la anul 1700 ĭ-a pus capětul! Româniĭ sub influinţa slavismuluĭ cădut în schisma orientală, aŭ ajuns şi eĭ în acéstă schismă tristă. Numaĭ cuvinte singuratice ale limbeĭ române arată, că poporul acesta a urmat cândva ritul latin. Cu schisma aŭ încetat tóte. Călugărĭ slavĭ şi preoţĭ ambulanţĭ s'aŭ îngrijit de cele sufletescĭ ale poporuluĭ. Cu litere slavice aŭ scris aceia, carĭ peste tot aŭ sciut scrie şi serviciul divin nicĭ un român. De predicĭ nicĭ vorbă, de şcólă nicĭ veste n'a fost. Biserica orientală de rit slavic în decurs de veacurĭ nu a făcut nimic, chiar nimic pentru cultura poporělor

---

Feuilleton.

MAMEĬ.

Ce suspinĭ vědêndu-mĭ faţa galbină şi istovită?
Mamă dragă, pentru mine numaĭ plânge de acum,
Tot atâta-ĭ . . . . suferinţa pentru mine e ursită
De tovarăş pe-a vieţiĭ colţuros şi rece drum!

Tu mě vedĭ cum nóptea-'ntrégă, gârbovit, plecat spre masă,
Scriŭ mereŭ muncit de gândurĭ, nesfârşitele veghierĭ
Mě slăbesc, şi neliniştea vecinic inima-mĭ apasă
Carea năbuşit se sbate în noianul de durerĭ.

A ta inimă de mamă mistuesce-se de milă,
Şi alăturea cu mine suferĭ póte şi maĭ mult —
Tu mě mângăi iubitóre, mie par'că-mĭ este silă
Mângăierea ta de mamă s'o pricep şi s'o ascult!

Căcĭ sub ghiarele dureriĭ şi simţirea-ĭ amorţită . . . .
Pe un orb îl dóre dacă de lumină îĭ vorbescĭ —
Mamă dragă! pentru mine tu suspinĭ nefericită,
Pentru sórtea mea amară lacrimĭ scumpe risipescĭ.

Şi aşĭ vrea să-mĭ uĭt durerea, barem când sum lângă tine,
Ca să nu sciĭ cum trăiesce copilaşul tĕŭ iubit —
Şi să-mĭ pot închide-'n suflet nesfârşitele suspine,
Ca să-ţĭ fătăresc o! mamă, că-s voios şi fericit!

Dar nu pot . . . . mi-s tulburĭ ochiĭ, stînşĭ de plâns şi de veghiere
Şi pe buza-mĭ ofilită zimbetul e ca străin,
Şi 'n zădar maĭ cerc o clipă de linişte . . . . mângăiere
Nu găsesc . . . . pieri şi dînsa în o mare de venin!

. . . .

Dar acuma simt o clipă ce mě chiamă către tine,
Par'că aşĭ simţi azĭ lipsa dulce-a sfinteĭ mângăierĭ,
Ostenite mi-se curmă năbuşitele suspine,
Potolite par'că-s astăzĭ valurile de durerĭ!

Şi zimbesc, deşi a silă — zimbetul ironic pare —
Şi's voios, deşi durerea stăpânesce-mě şi azĭ —
Mamă dragă, ... mamă dragă . . . . curmă lunga-ţĭ supěrare,
Şi înseninéză dragă îndureratul těŭ obraz!

Ştergeţĭ ochiĭ numaĭ plânge, lacrimele tale sfinte
Picură pe al meŭ suflet şi maĭ multe suferinţĭ —
Uĭtă! éră-şĭ sînt copilul de demult, blând şi cu minte,
Pe obrazi-mĭ stînşĭ depune mamă sărutărĭ ferbinţĭ.

Liniştesce-mĭ sbuciumatul suflet ce-'n durerĭ se sbate,
Spune-mĭ éră-şĭ sfinte basme din viaţa de copil,
O! revócă-mĭ ér în minte dulcĭ nimicurĭ ce-s uĭtate,
Ca să-mĭ pară azĭ viaţa ca şi-atuncea, un idil!!

Ca să uĭt de mine însu-mĭ şi de-a traiul povóră
Ce apasă ani-mĭ tinerĭ, ca un lanţ cumplit şi greŭ —
Mamă dragă! vreaŭ trecutul să-l trăiesc o clipă éră:
O! desmeardă şi sărută până-ţĭ poţĭ copilul těŭ!!

Emil Sabo.

slavice încredințate eĭ. Ast fel nicĭ pentru cultivarea Românilor nu a putut face nimic memorabil. Numaĭ poveștile române, miturile semipăgâne și semicreștine și poesia poporală aŭ susținut limba română și consciința națională. În veacul al 16. s'a aruncat reformațiunea asupra acestuĭ popor, dar nu ca să-l convertéscă cu blândete, ci ca și maĭ mult să-l umiléscă, să-l nimicéscă. Preoțiĭ românĭ duceaŭ pe superitendenți calvinĭ pe umerĭ în sinódele bisericescĭ, ca să presideze, și aŭ fost timpurĭ, când haĭducĭcĭ domnilor luaŭ pe rînd culinele ĭobagilor românĭ în fie care zi de post, și unde se ferbeaŭ mâncărĭ de post, resturnaŭ ólele. Lucrurile aŭ ajuns până acolo, că aŭ încorporat pe Românĭ la confesiunea „reformată" în înțelesul adevĕrat al cuvîntuluĭ, suferindu-le de o cam dată icónele, crucile și ceremoniile serviciuluĭ divin.

Când apoĭ „toleranța" protestantă și-a ajuns culmea, și oprimarea spirituală a românilor a trecut orĭ ce marginĭ, a venit s. unire, care a condus pe românĭ cătră un viitor maĭ frumos, maĭ fericit. După olaltă s'aŭ ivit preoțiĭ, călugăriĭ și profesoriĭ escelent cualificațĭ în Roma, Agria, Oradea-mare, Strigon, în Viena și în alte seminariĭ latine, carĭ cu dor ferbinte, cu zel înflăcărat și cu energie îndoită s'aŭ apucat de cultivarea poporuluĭ. Și acest popor a înțeles ce vreaŭ cu el și îndată ce credința și cultura catolică ĭ-a deschis ochiĭ sufletescĭ, cu rîvnă fanatică și-a jertfit ceĭ din urmă filerĭ pe altarul culturei.

Numaĭ acela, care a vĕdut deja vre un român plângênd amar, pentru că nu a putut cumpĕra copiluluĭ sĕŭ carte și opincĭ, ca să-l [illegible] rîvna acestuĭ popor, cu care până în ziua de azĭ se silesce a să ridica din desolațiunea tristă. Acéstă rîvnă s'a estins apoĭ și asupra românilor rĕmașĭ în schismă, a trecut în România și în Moldova, așa în cât cultura română mediat saŭ imediat, până acum tóte are a le mulțămi s. Unirĭ.

În acésta muncă mare și grea deosebit merit are ordul ĭesuiților, și binecuvîntată să fie și terîna acolor ĭesuițĭ, carĭ aŭ ostenit pentru realisarea uniriĭ, cum și a acelora, carĭ aŭ întărit, aŭ grijit și aŭ apĕrat cu mână de foc acéstă sfîntă unire, pentru că sfîntă și folositóre este lucrarea, ce aŭ sevârșit cu atâta jertfire de sine, și luptându-se cu atâtea presupunerĭ false și calumniĭ ingrate. Servéscă de satisfacție aceste șire ordulu̇ĭ pentru multele invective, ce li-s'aŭ adus din partea dușmanilor românĭ și magiarĭ aĭ sfinteĭ unirĭ.

Se cuvine decĭ, tare se cuvine ca Româniĭ gr. cat. să ĭubileze în decursul întreguluĭ an. Măcar de nu s'ar conturba acest sfînt ĭubileŭ prin nicĭ un incident, prin nicĭ o disonanță! Măcar de ar suplini decisiunile sinodalĭ tot ce s'a neglijat și de ar asigura bisericeĭ române gr. cat. puterea, progres și pace!

Căcĭ de îndreptat sînt fórte multe. Potențarea vieții creștinescĭ, a disciplineĭ și consciințeĭ preoțimiĭ seculare este o necesitate neamânată. Tot acésta o zicem despre învĕțătoriĭ poporalĭ. Reîntemeierea orduluĭ basilitan, s'aŭ eventual întemeierea unuĭ ord de tot noŭ prin contragerea pusă în prospect a parochiilor devine o necesitate indispensabilă. Pentru promovarea cresceriĭ femeilor e lipsă indispensabilă de înființarea mănăstirilor pentru călugărițe gr. cat. Uniformarea ceremoniilor și regularea cântărilor bisericescĭ, cum și întemeierea uneĭ societățĭ literare române gr. cat., edarea unuĭ ziar cotidian sînt interese tot atât de neamînate ale acesteĭ bisericĭ, pe cât sînt de marĭ jertfele, ce sînt a se aduce pentru ele. Afară de acestea trĕbue împedecat cu tóte mijlócele, ca cineva, fie chiar și cu intențiune bună, să facă din acéstă biserică obiectul odiuluĭ saŭ a persecuțiuniĭ politice prin aceea, că confundând religiunea cu politica și viceversa să estradee poporul indiferentismuluĭ în ale credințiĭ și influințeĭ distrugĕtóre a diferitelor curente politice.

Idealul nostru este o Ungarie creștină puternică, cu popórĕle sale întărite în credința creștină și în moravurĭ curate și concrescute în ĭubirea de patrie. Noĭ toțĭ formăm un trup, o națiune politică, dar ca acésta națiune să fie una, tare și puternică, e neapărat de lipsă, ca popórĕle, carĭ o formézǎ, să fie tarĭ, religióse și credincióse tradițiunilor strămoșescĭ. În atare trĕbue prefăcut și poporul român din Ungaria și acésta o póte face numaĭ biserica română gr. cat. Dar dacă ea însășĭ va fi slăbită prin influința indiferentismuluĭ și a curentelor politice, va fi incapabilă a-șĭ duce în deplinire marea operă.

De aci vine, că noĭ cu tótă căldura sufletuluĭ nostru catolic cerem ajutorul Spirituluĭ Sfînt pentru biserica română greco-catolică de rit grecesc, care cu tótă pompa posibilă își serbézǎ ziua nasceriĭ. — *„Alkotmány"*.

Serbările ĭubilare din Lugoș.

(Raport special.)

După frumósele serbărĭ de la Blaș, la carĭ cu bucurie și însuflețire aŭ luat parte, pe lângă toțĭ archiereiĭ sfinteĭ nóstre bisericĭ, un numer însemnat de preoțĭ și credincioșĭ; serbărĭ demne de mărimea faptuluĭ întru pomenirea căruia s'aŭ făcut și despre a căror strălucită decurgere cetit'am cu mângâiere în colónele prețuiteĭ „Unirea"; clerul și credincioșiĭ acesteĭ de Dumnezeŭ păzite diecese a Lugoșuluĭ cu dor aŭ dorit sosirea zileĭ de 7 Octobre a c., în care în urma dispozițiunilor maĭ înalte avea a se sĕrbători aicĭ, în centrul dieceseĭ ĭubileul de 200 anĭ al memorabiluluĭ fapt al unireĭ nóstre cu Roma. Căcĭ deșĭ acésta diecesă este cea maĭ mică și maĭ tinĕră dintre diecesele provincieĭ nóstre mitropolitane și în părțile banatice unirea nu se póte mândri cu un trecut chiar de 200 anĭ, ba în unele părțĭ e cu mult maĭ recentă, fiiĭ acesteĭ diecese nu sînt înapoia fraților din celealalte diecese în alipirea față de credința catolică și dragostea cătră catedra s. Petru și eterna Roma leagănul credințeĭ și a neamuluĭ nostru. Dovadă despre acésta sînt serbările strălucite ce s'au ținut în Lugoș și despre carĭ îmĭ ĭeaŭ voe a raporta în următórele:

Sosirea óspeților.

De Sâmbătă dimineța aŭ început a sosi cu trăsurile și cu trenul óspețĭ din tóte părțile dieceseĭ. Între ceĭ sosițĭ aŭ fost: Prea Onor. N. Nestor vicariul Hațeguluĭ, Mon. Dniĭ protopopĭ: Ĭoan Pop, Huniadóra; I. Raț, Orăștie; A. P. Bociat, Grădiște; A. Blășan, Săcărîmb; Const. Pop adm. prot., Baia-de-Criș; Dr. L. Luca protop., Comloș, cu familia; V. Poruț protop., Oravița; Dem. Rusu protop., Varadia; Corn. Teaha adm. prot., Liget, cu familia. Pe lângă acestia aŭ maĭ sosit aprópe 50 preoțĭ, dintre carĭ mulțĭ cu familie apoĭ vre-o 45 învĕțătorĭ și numĕroșĭ credincioșĭ. Este de însemnat, că numĕrul preoților veniți cu acésta ocasiune la Lugoș face $^1/_3$ parte din numĕrul tuturor preoților dieceseĭ, cu tóte că dênșiĭ nu aŭ fost avisațĭ directe, nicĭ învitațĭ la serbările ĭubilare, ci numaĭ protopopiĭ și asesoriĭ consistorialĭ. Cu tóte acestea venit'aŭ mulțĭ, uniĭ din depărtărĭ marĭ, de pe câmpiile Bănatuluĭ și din munțiĭ Ardealuluĭ, ca cu toțiĭ împreună să sĕrbătorim ĭubileul reîntórcereĭ nóstre la sinul mameĭ ĭubitóre, de la care pe neamul nostru îl depărtase vitregia timpurilor și perfidia greco-bulgară așa zicênd fără scirea și învoirea luĭ.

Conductul cu torțe.

Mulțĭ dintre óspețĭ abia sosițĭ pe la cuartirele lor s'aŭ grăbit cătră școla gr. cat. de băețĭ, ca să însoțéscă conductul cu torțe aranjat pentru ridicarea solemnitățiĭ serbăriĭ ĭubilare și pentru ca cetățeniĭ unițĭ din Lugoș și ceĭ sosițĭ din afară, să-șĭ arete simțemintele de ĭubire fiéscă față de Ilustrul Archiereŭ P. S. S. Dr. D. Radu a căruĭ inimă părințéscă a fost de sigur cuprinsă de nespusă bucurie vĕdênd adunațĭ în jurul sĕŭ atâța fiĭ devotațĭ.

Peste frumoșelul oraș de pe malurile Timișuluĭ s'a lăsat o nópte frumósă de tómnă, o nópte plăcută luminată de mândra lună, carea strălucea în tótă a sa plină lumină pe ceriul senin. În strălucirile luneĭ se resfăția turnul bisericiĭ catedrale cu balustrada din spre vîrful luĭ, iluminată de dóuĕ sute de luminuțe. Pe frontispiciŭ de-asupra pórteĭ principale sta un transparent cu ghirlandă de stejar purtând inscripțiunea 1700—1900 în numerĭ roșiĭ festivĭ.

Alte decorațiunĭ saŭ steagurĭ de orĭ ce fel cu desevîrșire aŭ lipsit, nefiind nicĭ obiceiul de a se pune atarĭ lucrurĭ pe bisericile nóstre.

Stradele orașuluĭ carĭ de altă dată se liniștesc așa de curênd, începeaŭ a fi tot maĭ impopulate și maĭ sgomotóse, căcĭ sunetul clopotelor catedraleĭ și iluminarea frumósă a turnuluĭ bisericiĭ catedrale și a reședințeĭ episcopescĭ prevesteaŭ, că are să se întîmple ceva, că o manifestație *„unită"* să va face. De o dată sunetul clopotelor încetéză, ér bubuitul trĕscurilor vestesc plecarea conductuluĭ, care străbătênd piața cea mare și trecênd peste podul Timișuluĭ se apropia încet și maestos cătră reședința episcopéscă carea înota într'o mare de lumină, avênd balconul și tóte ferestrile iluminate de apróре 150 luminĭ. Conductul era precedat de musica pompierilor din loc, apoĭ urmaŭ torțele și corurile din Oravița, Ticvaniul-mare cu stindardele, și cel din Lugoș, purtând lampióne toțĭ coriștiĭ cum și un numĕr însemnat de cetățenĭ. Ajuns conductul înaintea reședințeĭ episcopescĭ, în piața artilerieĭ, carea era îndesuită de publicul adunat, în jurul tribuneĭ improvisate s'aŭ înșirat corurile și aŭ cântat, cele din Oravița și Ticvaniul-mare câte un imn ocasional, apoĭ Dl Dr. Aurel Vălean, advocat în Lugoș, urcând tribuna cu însuflețire și avînt oratoric a rostit o preafrumósă cuvîntare.

Vorbirea Dluĭ Vălean.

Étă ce a zis tînĕrul și simpaticul orator:

Illustrissime și Preasfințite Dómne!

„Pătrunșĭ de însemnătatea evenimentuluĭ măiestos și înălțător, că Provedința divină ne-a ajutat să ajungem aniversarea de 200 anĭ a sfinteĭ nóstre Unirĭ cu Roma: însuflețițĭ și în inimile nóstre plinĭ de bucurie, am venit și ne-am adunat Preasfințite Dómne, ca și în chipul acesta să dăm dovadă despre alipirea nestrămutată ce o avem și o cultivăm

cu scumpĕtate cătră sfînta nóstră biserică, şi cătră binefăcătórele sale instituţiunĭ şi la culme este mândria nóstră, căcĭ prin acésta tot odată putem aduce un prinos de fie cât de mică, dar sinceră recunoscinţă, faţă de memoria binecuvîntată a Părinţilor nostri de la anul 1700.

Şi aŭ venit cu acest gând curat din tóte părţile diecesei: preoţĭ, mirenĭ, domnĭ şi plugarĭ; micĭ şi marĭ: aci sînt vestitoriĭ binefacerilor Evangeliei din largul câmp al diecesei Lugoşuluĭ; aci sînt şi purtătoriĭ faclielor de lumină şi de cultură în mijlocul iubit poporuluĭ nostru, membriĭ celor dóuĕ reuniunĭ învĕţătorescĭ diecesane; ér ceia ce a veni nu aŭ putut, vĕ asigurăm Preasfinţite Dómne, că şi eĭ cu toţiĭ sînt aicĭ între noĭ, după ce şi în pepturile lor numaĭ unul şi acelaşĭ gând bate, şi numaĭ unul şi acelaşĭ spirit arde: gândul şi spiritul, care a însufleţit pe aĭ nostriĭ bunĭ Părinţĭ şi care şi pe noĭ pe toţĭ ne însufleţesce.

Aicĭ sîntem aşa dar toţĭ credincioşiĭ din diecesa Lugoşuluĭ. pusă acuma sub ocârmuirea înţeléptă a Ilustrităţiĭ Tale. Şi în momentul acesta atât de sĕrbătoresc şi de spirite înălţător, numaĭ un gând avem, numaĭ o dorinţă nutrim, numaĭ o puternică convingere simţim între ale nóstre pepturĭ înflăcărate: convingerea sacră, că biserica nóstră, pe cum în trecut, şi în deosebĭ, pe cum de la reîntórcerea sa la sinul gloriósei sale mame de pe ţĕrmuriĭ Tibrulul, ast fel şi în viitor, va fi pururea la înălţimea misiuneĭ sale, vĕrsând cu îmbelşugare darul Domnuluĭ şi tot odată mângâierile şi binefacerile cultureĭ creştinescĭ peste inimile fiilor sĕĭ.

Şi ca să-şĭ pótă împlini biserica nóstră misiunea acésta, rugăm pe Atotputernicul, ca conducătorilor eĭ. Apostolilor luĭ Christos în sinul poporuluĭ nostru, să le dea puterea şi tăria sufletéscă spre o a puté conduce în direcţiunea croită măreţeĭ sale destinaţiunĭ.

Să trăiţĭ Ilustrissime Domnule Episcop la mulţĭ anĭ spre înflorirea bisericiĭ nóstre şi neamuluĭ nostru românesc!"

În decursul vorbireĭ oratorul adese orĭ a fost întrerupt prin entusiastele strigărĭ de „să trăéscă“ ale miilor de manifestanţĭ. ér cuvintele din urmă aŭ fost total înăduşite de aclamările şi uralele celor presenţĭ la adresa Il. S. Dluĭ Episcop, care a ascultat vorbirea din balconul reşedinţeĭ încunjurat de membriĭ Vener. Capitlu.

Rĕspunsul Episcopuluĭ.

După încetarea sgomotóselor aclamărĭ, ce aŭ acoperit frumósa vorbire a Dluĭ Vălean. corul din Ticvaniul-mare intonéză „mulţĭ anĭ.“ Apoĭ întîmpinat de nesfîrşite aclamaţiunĭ, P. S. Domn Episcop Dr. Radu cu o puternică vóce, ce de la înălţimea balconuluĭ se respândesce în mod farmecător peste miile de ascultătorĭ, rĕspunde printr'o magistrală cuvîntare, mereŭ întreruptă de strigările entusiasmuluĭ general. Din vorbirea Il. Sale am cules următórele: „Credinţa vóstră, o Romanĭ, se vestesce în tótă lumea. Ast fel a salutat s. Pavel pe cetăţeniĭ Romeĭ din vechime şi ast fel vĕ salut şi eŭ mulţămitor pe voĭ, o aĭ Romeĭ fiĭ în sĕrbătóre. — Sentimentul de recunoscinţă cătră Părinţĭ şi străbunĭ pentru glorióse faptele lor, s'a socotit pururea de una dintre cele maĭ marĭ datorinţe, de una dintre cele maĭ frumóse podóbe pentru fiĭ şi urmaşiĭ lor. Manifestarea acestuĭ sentiment nobil cătră memoria Părinţilor nostriĭ, de la anul 1700 cu atât maĭ tare ni-se impune nóuĕ celor de acuma, cu cât actul sĕvârşit atuncĭ de eĭ. a fost şi a rĕmas un act epocal, un eveniment măreţ şi strălucit, un isvor bogat şi nesecat de cele maĭ marĭ binefacerĭ pentru biserica română şi peste tot, pentru neamul românesc.

După amară pribejire de veacurĭ în pustiul suferinţelor şi al umilireĭ, mila Domnuluĭ cea din veac şi până în veac, maĭ tare făcêndu-se atuncia peste aĭ nostriĭ Părinţĭ, îndemnatu-s'aŭ dênşiĭ cu cea maĭ mare însufleţire a se reîntórce şi a reînoi legăturile sacre cu sfînta catolicéscă biserică a Romeĭ, pe lângă păstrarea aşeḑĕmintelor lor orientale, moştenite din vechime. Ér prin acésta fericită reîntórcere, carea tot odată era şi reîntórcerea fiuluĭ pribeag de atâta timp la sinul dulce al puterniceĭ sale mame, peste capul plecat, umilit şi de a vremilor greutate gârbovit al Părinţilor nostriĭ, s'a vĕrsat belşugul mângâiereĭ, s'a întins strălucirea demnităţiĭ de sine şi a curajuluĭ tărie, putinţă s'a dat lor de aşĭ ridica fruntea cu mărire, de a-şĭ dobîndi dreptul de cetăţenie între naţiunile civilisate, şi de a se porni, de a se avînta pe căile cultureĭ şi ale progresuluĭ apusan.

Sfînta Unire, prin care s'aŭ vĕrsat aceste mângâierĭ şi în desimea întunereculuĭ s'aŭ tăiat şi s'aŭ deschis aceste căĭ luminate, pururea şĭ-a dat silinţa de a sprijini şi promova pe tóte terenele o lucrare atât de bine începută sub auspiciile sale, pentru renascerea şi fericirea poporuluĭ românesc: ér cum că acésta o va face şi în viitor cu aceea-şĭ sirguinţă şi căldură, garanţă este nu numaĭ gloriosul sĕŭ trecut de dóuĕ sute de anĭ, ci şi spiritul adevĕruluĭ de viaţă dătător ce planéză peste ea.

Când venerăm însĕ memoria Părinţilor nostriĭ şi sĕrbătoréscă manifestare de recunoscinţă dăm faţă de eĭ, când cu atâta pietate şi iubire ne dovedim nestrămutata alipire cătră Scaunul Apostolic al sf. Petru, atuncĭ noĭ nu maĭ puţină pietate, recunoscinţă şi omagială supunere nutrim faţă de Înaltul Tron regesc apostolic al Ungarieĭ, stăpânit de Regiĭ glorioşĭ din Augusta Casă Domnitóre de Habsburg, prin a căror graţie şi protecţiune s'a închiat s. Unire şi fără de încetare s'a ajutorat şi sprijinit întru desvoltarea sa până la noĭ, şi în deosebĭ la culme sînt tóte aceste ale nóstre calde sentimente, faţă de cela ce de o jumĕtate de veac cu atâta glorie şi mărire stăpânesce acelaşĭ Tron preaînalt al scumpeĭ nóstre patrie, faţă de Maiest. Sa Împĕratul şi Regele nostru Apostolic Francisc Iosif I. prin a căruĭ bunăvoinţa, graţie, favor şi clemenţa restaurându-se Mitropolia greco-catolică română de Alba-Iulia şi Făgăraş, s'a întemeiat şi acésta de Dumnezeŭ, păzită diecesă a Lugoşuluĭ.

Libere să lăsăm aşadar ale nóstre pieptúrĭ, ca în momentul serbătoresc al S. Unirĭ, în mod deosebit şi într'un singur şi nedespărţit glas, din ele să resune cu tărie strigatul recunoscătorilor fiĭ şi supuşĭ. Preafericitul Părintele nostru Papa Leo şi Preaînălţatul şi Preagraţiosul nostru Rege Apostolic Francisc Iosif I. întru mulţĭ anĭ să trăiéscă!"

Şi puternica aclamare rostită cu energia, cu căldura şi cu mişcătórea pătrundere ce caracteriséză pe iubitul Archiereŭ în cuvêntările sale, se pierde şi se cufundă întru strigatele şi întru aplausele însufleţite ale mulţimeĭ răpite în entusiasmul ce rar se vede şi rar se aude. Corul de la biserica catedrală gr. cat. din Lugoş, intonéză după aceea cu plăcută şi admirată măiestrie un cântec, şi conductul se pune în mişcare şi făcând încunjurarea piaţuluĭ celuĭ mare, în a căruĭ mijloc se ridică cu mărire pompósă catedrală, se opreşte în faţa eĭ. Atuncĭ cele treĭ corurĭ reunite, urmate de imensa mulţime produc o privelişte asiẹderea de inimĭ înălţătóre. Eraŭ fiĭ şi cetăţeniĭ bisericeĭ catedrale, carĭ de la mirele iubit al acesteia, vin şi înalţă înaintea eĭ prinosul glasurilor lor armoniόse Tatăluĭ ceresc, pentru darul ce l'a vĕrsat preste Părinţiĭ lor şi preste eĭ. căcĭ s'a îndurat aĭ readuce la credinţa cea adevĕrată, la unitatea bisericiĭ Fiuluĭ sĕŭ, la luminata cale a mântuireĭ de vecĭ.

După ce în chipul acesta a pus strălucită cunună manifestăriĭ publice şi de cel maĭ mare succes din presara serbătorireĭ iubileuluĭ S. Unirĭ, conductul imposant s'a reîntors în curtea şcóleĭ, de unde a plecat şi apoĭ în taĭnica linişte a nopţiĭ deja înaintate, s'a împrăştiat, lăsând în urma sa o amintire dintre cele maĭ plăcute şi pe deplin vrednică de măreţa serbătóre.

Duminecă 7 Octobre.

În 7 zile a luĭ Octobre, anul Domnuluĭ 1698 s'a dat istorica Carte de mărturie a Părinţilor nostr, carea forméză unul dintre preludiile cele maĭ marĭ ale actuluĭ definitiv de la 1700. şi carea cu atâta pietate s'a pus în fruntea memorabileĭ epistole pastorale pentru iubileul s. Unirĭ, dată de episcopatul Provincieĭ nóstre mitropolitane. Printr'o fericită coincidenţă în 7 zile ale luĭ Octobre se desfăşură la catedrala din Lugoş festivitatea sacră a aceluiaşĭ iubileŭ. Ajuns la punctul culminant al acesteĭ festivităţĭ, la descrierea celor petrecute în aceea zi mult dorită. zi sfîntă, măréţă şi memorabilă, maĭ mult ca orĭ şi când neputinciósă îmĭ vĕd mâna mea întru a descrie cele ce cu ochiĭ le-am vĕḑut, cu urechile le-am auzit şi cu inima le-am simţit. Cu greŭ îmĭ va succede întru adevĕr a descrie entusiasmul şi însufleţirea, splendórea şi strălucirea acesteĭ zile memorabile, în carea Lugoşul a fost martorul uneĭ manifestărĭ „unite“, cum póte nu s'a maĭ vĕzut, de când lumina adevĕrateĭ credinţe a strălucit maĭ frumos ca mândrul sóre în acéstă vechie cetate a Bănatuluĭ. În acéstă strălucită şi neuitată zi, arăt-aŭ fiiĭ dieceseĭ Lugoşuluĭ că, de şi puţinĭ în aceste părţĭ, să ştiŭ însufleţi şi dovedĭ ştiŭ a da despre tăria credinţeĭ lor şi despre netărmurita iubire faţă de sfînta nóstră biserică.

Martor am fost şi la festivităţile din Blaş, şi puternice fórte eraŭ emoţiunile mele, pentru cele ce acolo s'aŭ întîmplat, una însĕ din capul loculuĭ trebue să mărturisesc, sigur fiind că desminţire nu voiŭ primi, şi anume aceea, că entusiasmul şi însufleţirea de la Lugoş, póte anume pentru că s'a petrecut la centrul acesteĭ tinere diecese şi oraşul e situat ca şi într'o insulă a s. Unirĭ, cu nimica, dar absolut cu nimica n'a rĕmas maĭ pe jos de entusiasmul de la Blaş, ba încă, după a multor părere, spre a spune tot ce-mĭ stă ia

Deşteptaţĭ des de dimineţă prin puternicile salve ale treascurilor cetăţeniĭ şi străiniĭ, preoţĭ, învĕţătorĭ, domnĭ şi ţărenĭ, îmbrăcaţĭ în haine de sĕrbătóre, se îndreptaŭ spre biserica catedrală împodobită cu frunză verde şi frumos decorată pe din lăuntru.

Încă înainte de 8 óre preoţiĭ încep a se îmbrăca în odăjdiile sacre şi mulţimea adunată începe a se înşira ca să mérgă în procesiune să aducă pe Archiereŭ de la reşedinţa sa la s. Biserică.

La 8 1/4 óre procesiunea plécă. Înainte mergeaŭ băeţiĭ ministranţĭ, îmbrăcaţĭ în haine frumóse cu ripiḑile şi luminarile; urméză praporiĭ, apoĭ chorurile din Oraviţa şi Ticvaniul-mare cu stindardele lor şi cel din Lugoş; după chorurĭ aprópe 50 docenţĭ şi vre o 20 preoţĭ câte doĭ cu doĭ; în urmă 2 diaconĭ cu dicheriu, tricheriu şi cu cădelniţele, 26 preoţĭ şi 4 canonicĭ îmbrăcaţĭ în odăjdiĭ carĭ de carĭ maĭ frumóse şi maĭ strălucitóre. După preoţĭ venia un numĕr fórte însemnat de credincioşĭ din Lugoş şi jur.

În sunetul măestos şi sĕrbătoresc al clopotelor procesiunea sosesce la reşedinţa episcopéscă, unde preoţiĭ se urcă în reşedinţă, ducênd mandia şi camilafca, cu carĭ îmbrăcându-se Archiereul se coborâ şi este întîmpinat de chorul din Lugoş prin cântarea: *Iată preotul mare,* apoĭ procesiunea se pornesce încet spre biserica catedrală, însoţită de cântările chorurilor din Oraviţa şi Ticvaniŭ. Stradele, pe unde a trecut procesiunea măestósă şi strălucită eraŭ în desate de un public fórte numĕros. Noĭ eram veselĭ şi mândri, ér străiniĭ, carĭ nu maĭ vĕḑuseră un asemenea lucru, rĕmâneaŭ uimiţĭ şi admiraŭ priveliştea încântătóre ce o presinta şirul cel lung al preoţilor îmbrăcaţĭ în ornatele cele grave şi strălucitóre de diferite colorĭ.

La 8 3/4 ore procesiunea a întrat în biserică, unde îndată s'a cântat: *Împĕratul ceriurilor,* apoĭ s'a început s. liturgie, la care pe lângă un public fórte numĕros care a a împlut literalminte vasta catedrală aŭ asistat

și căpeteniile auctorităților locale anume: parochul rom. cat. Pataki M. cu 2 preoți; vicecomitele Fialka Károly cu cei dintâi funcționari comitatensi; vicecoloneliĭ Dragoș și Fabrițius, maiorul Mărginean și alți vre o 10 oficeri; președintele tribunaluluĭ Péczely Fr. cu aprópe întreg corpul judecătoresc; primarul orașului Arpád Mărșovszky cu magistratul; căpitanul poliției Prohászka ș. a. Cântările liturgice le-aŭ cântat fórte bine alternativ cele treĭ chorurĭ maĭ adeseorĭ amintite.

Discursul festiv al Episcopuluĭ.

După cetirea s. Evangeliĭ, ceĭ 32 preoțĭ concelebranțĭ, doĭ cu doĭ éşă din altar și se posteză în 2 șirurĭ de la iconostas până departe în naia bisericiĭ. P. S. Domn Episcop în deplin ornat pontifical eșind asemenea din altar, în mâna stângă cu cârja pastorală, urcă treptele tronuluĭ episcopesc și după ce aruncă o privire de salutare peste imensa mulțime, de care literalminte e ticsită spațiósa biserică, începe cuvîntarea festivă. Mare ar fi fost mângâierea mea și póte și a cetitorilor, dacă mĭ-ar fi fost cu putință a procura și a reproduce aci textul întreg al acesteĭ cuvîntărĭ. În lipsa acestuia voiŭ da după memorie o scurtă schiță.

Plecând de la cuvintele sfîntuluĭ Paul *„Un domn, o credință, un botez“*, Prea S. S. constatéză strălucirile, folósele și binefacerile *unirĭĭ* în tóte și peste tóte ființele, lucrurile și instituțiunile, atât în lumea sensibilă ca și în cea morală, în sînul popórelor, al națiunilor și al familieĭ, pe cum și în sciință și artă, în industria liniștită ca si în mijlocul sgomotuluĭ armelor de pe câmpul de rěsboiŭ. Unirea este ceea ce în tóte și prin tóte ne înfățișéză icóna pururea la distanță infinită, dar totușĭ maĭ apropiată a aceleĭ vecĭnice unitățĭ, prin care cele treĭ [illegible] Treime constitue o singură Dumnezeŭ. Eĭ bine, se întrébă, cu putință ar fi óre, ca să lipsésca unirea și unitatea în dumnezeésca operă a luĭ Isus Christos, adecă în biserica sa întemeiată anume pentru fericirea și înfrățire neamuluĭ omenesc? Și ast fel, după ce pe scurt, dar cât să póte de precis și de lămurit, demustră unitatea bisericeĭ, arată că centrul acesteĭ unitățĭ este scaunul s. Petru. — Neamul românesc chiar de la începutul formațiuniĭ sale, a stat în legătura credințeĭ și a supuneriĭ hierarchice către acel scaun preglorios. Greutățile vremurilor înse și apoĭ uneltirile luĭ Fotie, Cerularie și ale luĭ Marcu din Efes, ca și fără de veste, vin și aruncă amărăciunile dureriĭ și desimea întunereculuĭ peste biserica românéscă. Nu va arăta înse întinderea acestor amărăciunĭ, nu va măsura desimea acestuĭ întunerec și nu va înșira niciĭ celelalte calamitățĭ, ce cu atâta tărie se năpustiseră din alta parte maĭ târziŭ asupra bisericeĭ nóstre, pentru că acum este zi de bucurie, ziua luminată în care sĕrbătorim renascerea gloriósă a acesteĭ bisericĭ. După o strălucită schițare a folóselor s. Unirĭ ast fel închiată de aĭ nostri părințĭ, apropiindu-se de sfîrșitul prediceĭ, învață clerul și poporul la renoirea mărturisireĭ sfinteĭ credințe, la apărarea drepturilor bisericeĭ nóstre, la sprijinirea instituțiunilor eĭ și la celebrarea cu pietate a memorieĭ părinților nostri. Apoĭ adresându-se în deosebĭ către membriĭ Veneratuluĭ Cler, printr'o căldurăsă eshortațiune îĭ îndémnă pe toțĭ, să stăruéscă prin tăria glasuluĭ rugăciunilor lor, întru a face violență ceruluĭ, ca mila și darul Domnuluĭ să vină cu îmbelșugare peste fiiĭ bisericiĭ nóstre și peste noĭ toțĭ, ca ast fel prețiósa moștenire primită de la aĭ nostri părințĭ, să o putem păzi și cultiva pururea cu deplină sirguință: și viŭ este Domnul, că o vom și păzi cu scumpĕtate întrégă și nestirbită, până când o vom lăsa la rîndul nostru, cu cea maĭ alésă mângâiere urmașilor nostri spre maĭ de parte vecĭnică păzire.

Pe urmă, ca drept cunună a cuvîntăriĭ, dă cetire epistoleĭ trimise de Pontificele Leon XIII prin mitropolitul nostru Victor întregiĭ bisericeĭ greco-catolice române din incidentul acestuĭ strălucit iubileŭ.

Înfățișarea impunĕtóre a P. S. Sale, bogăția regulată a gesturilor, limbagiul frumos și ales românesc, dicțiunea însuflețită și pătrundĕtóre, apoĭ înălțimea ideilor, urmate în fir neîntrerupt și prin carĭ tóte, de mult a dovedit că știe captiva plăcerea ascultătorilor, aŭ făcut de și cu acésta mare și solemnă ocasiune P. S. Sa a sĕcerat un succes desĕvîrșit. S'a vedit acésta, laudă Domnuluĭ nu numaĭ din atențiunea adêncă, încordată și nemișcată a numerosuluĭ public, pe cum și din plăcerea ce se vedea din fețele tuturora, ci și din vinele aclamațiunĭ, prin carĭ maĭ de multe orĭ a fost întrerupt în decursul cuvîntăriĭ.

Incunjurarea Bisericiĭ.

Terminându-se s. liturgie Archiereul cu preoțiĭ concelebranțĭ încep Doxologia cea mare și apoĭ îndată ies cu toțiĭ afară și precedațĭ de cele treĭ chorurĭ reunite și urmațĭ de imensul public, fac între sunetele clopotelor încunjurarea bisericiĭ. În dreptul altaruluĭ măréța procesiune se oprește, clopotele tac și Episcopul cetește s. Evangelie de la Mateiŭ cap 16. unde Mântuitoriul nostru Isus Christos promite stuluĭ Petru primatul prin neperitórele cuvinte: Tu eștĭ Petru și pe acéstă pitră voĭ zidi biserica mea etc. Procesiunea se pune de noŭ în mișcare până ce ajunge înaintea porțiĭ principale a bisericiĭ, unde Episcopul de pe trepte întors spre poporul ce împlé piața, cu glas asemenea mare, cetește frumósa rugăciune din Euchologiŭ: La împăcarea dușmănieĭ. Idea de a se încunjura biserica căutând doxologia a fost nespus de bine nimerită, pentru că ast fel s'a dat o nóuă privelişte dintre cele maĭ admirabile carea tot o dată a fost și o [illegible] și până la lacrămi mișcătore dovadă despre puterea de viață a s. Unirĭ în mijlocul Banatuluĭ.

Adunarea Reuniunilor învĕțătorescĭ.

După ce s'a terminat încunjurarea bisericiĭ și publicul s'a depărtat, tot în biserică s'aŭ ținut cele dóuĕ Reuniunĭ învĕțătorescĭ gr. cat. din ținutul Hațĕgului și al lugoșuluĭ adunarea generală comună, convocată din prilejul sfîntuluĭ iubileŭ. Spre scopul acesta presidențiĭ și notariĭ Reuniunilor s'aŭ adus la reședința episcopéscă de aŭ chiemat la adunare pe Ill. S. Domnul Episcop, patronul aceloraşĭ Reuniunĭ.

P. S. S. a fost primit cu aclamațiunĭ, apoĭ ocupând presidiul a fost întîmpinat prin frumóse și calde cuvinte de către On. Ioan Boroș canonic și președinte al Reuniuniĭ din ținutul Lugoșuluĭ. P. S. S. Domnul Episcop deschide ședința festivă, arătând însemnătatea s. Unirĭ pentru școlele poporalĭ.

Să cetește apoĭ apostolul general despre starea reuniunilor și se aleg comisiunilor. După acestea Ill. S. Domnul Episcop se depărta, éarășĭ viŭ aclamat, ér adunarea îșĭ continuă lucrările maĭ departe.

Banchetul.

La 1 óră a fost banchet în sala cea mare a hoteluluĭ „Regele Ungarieĭ“ la care aŭ luat parte 150 persóne. Aŭ fost de față Ill. S. Domnul Episcop Dr. D. Radu Ill. S. Petru Pop, vicar general Rss. canonicĭ. B. Densușan și I. Boroș apoĭ mulțĭ protopopĭ, asesorĭ consistorialĭ, preoțĭ, învĕțătorĭ, mirenĭ, domnĭ și țĕrenĭ și o cunună frumósă de dómne și domnișóre. Dintre persónele oficióse aŭ luat parte: vicecomitele Fialka, președintele tribunaluluĭ Péczely, protonotariul comitatens Issekucz, primariul Varzsovszki și capitanul de poliție Prohászka etc.

Primul toast a rostit Ill. S. Dr. D. Radu în limba română pentru P. S. S. Pontificele Roman și Ill. Sa Împĕratul-Rege Francisc Iosif I.

Aŭ maĭ toastat apoĭ Ill. Petru Pop pentru guvern și maĭ târziŭ pentru Rss. I. Boroș inspectorul scul-diecesan și pentru cel de stat. Rss. Ioan Boroș pentru Ill. S. Dl. Episcop și îndată pentru protopopul George Popovicĭ, pentru primariul Varzsovszky, ér acesta, fórte aplaudat, în limba română pentru óspeții sosițĭ în Lugoș cu acésta ocasiune; Dr. Isidor Pop pentru presidențiĭ celor 2 reuniunĭ învĕțătorescĭ.

Protopopul Ulpieĭ-Traiane a P. Bociat într'un avêntat toast reamintesce gloria străbunilor carĭ aŭ sădit poporul român în Dacia și de o dată aŭ adus creștinismul din Roma, cu carea prin unire aŭ închiat din noŭ legăturile de credință și dragoste. Apoĭ presintă Ill. Sale Domnuluĭ Episcop omagiile credincioșilor din tractul Ulpieĭ-Traiane (Grădiște) în care se află atâtea urme a așezăriĭ și petreceriĭ legiunilor române în scumpa țară a Ardealuluĭ.

Aŭ maĭ vorbit apoĭ: protopopul Poruț din Oravița pentru femeia română și parochul din Ghilad G. Muntean pentru țĕranul român și cu aceste s'a terminat animatul banchet.

După banchet reuniunile, docenților aŭ continuat ședința ér sara la órele 8 ½ s'a început:

Concertul.

În măsură fórte însemnată aŭ contribuit la ridicarea splendóreĭ serbărĭ iubilare concertul dat de chorurile vocale bărbătescĭ din Oravița și Ticvaniul-mare și de cel micst din Lugoș, concert a căruĭ reușită a întrecut tóte așteptările.

Sala cea mare a hoteluluĭ „Regele Ungarieĭ“, unde a avut loc concertul, încă de pe la órele 8 era plină de lume. Aŭ fost de față pe lângă Ill. S. Dl Episcop Dr. D. Radu, șefiĭ auctorităților administrative și orășĕnescĭ, mulțĭ inteligențĭ românĭ și străinĭ din loc și toțĭ óspeţiĭ, așa în cât mulțĭ nu aŭ încheput în sala concertuluĭ ci aŭ stat în cea de alăturea.

Singuraticele puncte ale programuluĭ pe care l'am publicat și noĭ în numĕrul trecut, aŭ fost executate de tóte treĭ chorurile cu precisiune și măestrie.

Corul din Oravița, — cel care în 1895 la adunarea „Astră“ din Lugoș a câștigat primul premiŭ, — sub conducerea bravuluĭ învĕțător *Ioan Bogdan*, a dovedit și de astă dată, că nu numaĭ s'a mantinut la înălțimea sa, ci și acea că încă a progresat mult.

Vócea puternică a baritonistuluĭ Alexă Toc în „Mănăstirea Putnă“ de Vorobchievicĭ, a fost admirată de toțĭ, iar tenoristul George Măgurean cu glasul seŭ melodis, în „Cadsile“ de Porumbescu a încoronat succesul acestuĭ cor de țĕranĭ, care nóuĕ nea causat nespusă bucurie, iar înaintea străinilor mândrie ne-a făcut. A și fost corul acesta fórte aplaudat, și maĭ ales după piesa a dóua, aplausele și ovațiunile păreaŭ a nu se maĭ sfîrșĭ, așa în cât corul a trebuit să maĭ cânte încă dóuĕ piese asemenea fórte aplaudate.

Dl. Bogdan póte fi mândru cu corul seŭ iar noĭ numaĭ bucura ne potem în mĕsura cea maĭ mare, că din sinul poporuluĭ nostru vedem că se ridică nișteneste talente artistice de o așa mare valóre.

Frumos succes a avut asemenea și corul bărbătesc din Ticvanul mare — care la adunarea „Astreĭ“ din 1893 a câștigat premiul al treilea, — condus de învĕțătoriul *Iuliu Biroŭ*. Maĭ ales piesă: „Romana“ de B. Iulian, în care s'a distins bassistul Iosif Stoina, a fost cântată fórte bine și a fost îndelung aplaudată, cât a trebuit să se repețască.

Deosebit de mare laudă merită și corul micst gr. cat. din Lugoș, condus de Dl. învĕțător *Iosif Micleŭ* care deși abia de 10

lunĭ instruéză acest cor, a dat dovadă, că mergând pe calea apucată în scurtă vreme, corul nostru va ajunge la un nivel fórte înalt. În deosebĭ „Imnul“ (Copiĭ aĭ patrieĭ iubite) de Musirescu, a plăcut fórte mult şi a fost frenetic aplaudat. Fiind corul rechiemat a cântat de două orĭ frumosul cântec: „Tricolorul“.

Meritatele aplause sacĕrate de tinĕrul nostru chor, pe când sînt o rĕsplată, sînt tot o dată şi o încurajare pentru cor şi conducĕtor, ca să păşéscă înainte cu paşĭ resoluţĭ pe calea perfecţiuniĭ!

Concertul s'a terminat la órele $10\,{}^1/_2$ prin piesa: Astăzĭ e ziua de sĕrbătóre, — esecutată de tóte treĭ chorurile.

După concert a urmat dansul care a ţinut în cea maĭ mare veselie până în zorĭ.

Venitul resultat din concert este destinat pentru sporirea fondurilor celor două reuniunĭ docentalĭ.

(Va urma.)

Voci de presă.

Fóĭa „Südungarischer Bote“ din 11. Oct. publică următórele despre serbările acestea:

„Iubileul ducentenar al Uniriĭ, a căruĭ serbare se începuse în Blaş, s'a serbat în zilele trecute şi acĭ în Lugoş în chip de tot solemn. Preoţimea gr. catolică a dieceseĭ de Lugoş, toţĭ dignitariĭ eĭ maĭ înalţĭ, învĕţătorimea ţinĕtóre de confesiunea acésta şi un numĕr fórte mare de credincioşĭ din popor s'aŭ adunat la serbarea acésta, carea a decurs în chip sfînt, strălucit. Începutul serbăriĭ l'a făcut sâmbătă sara o serenadă imposantă de torţe şi lampióne întru onórea episcopuluĭ diecesan Dr. Demetriŭ Radu, la care aŭ luat parte învĕţătorimea şi reuniunile de cântărĭ din Oraviţa, Ticvanul mare şi Lugoş şi o mulţime nenumĕrată de ómenĭ. După ce conductul se oprise înaintea palaţuluĭ episcopesc, se arĕtă pe balconul reşedinţeĭ sale episcopul Radu, aclamat fiind în chip furtunos de adunare şi încunjurat fiind de numĕroşĭ dignitarĭ bisericescĭ, şi apoĭ reuniunile de cântărĭ esecutară maĭ multe cântărĭ. În pausă advocatul Dr. Aurel Vălean urcă tribuna făcută a nume spre acest scop şi îndreptă episcopuluĭ o cuvîntare de salutare avîntată şi însufleţită, intreruptă de repeţite orĭ de aprobărĭ furtunóse. La acésta a rĕspuns Ilustritatea Sa cu o cuvîntare bogată de ideĭ şi purtată de o elocenţă răpitóre, în care a sĕrbătorit însemnătatea festivităţiĭ şi a uniriĭ cu Roma, şi care s'a sfârşit cu o rugăciune mişcătóre pentru bună starea Regeluĭ şi a Papeĭ. Duminecă înainte de ameazĭ s'a ţinut serviţ dumnezeesc de mulţămită, la care aŭ adus pe episcop toţĭ dignitariĭ bisericescĭ şi credincioşiĭ, carĭ petreceŭ acĭ. Conductul până la palaţul episcopesc şi încă şi maĭ mult în apoĭ la biserică, la care se adause şi episcopul în ornat bisericesc deplin şi strălucit şi încunjurat de preoţimea îmbrăcată asemenea în ornat deplin, îmbia o privelişte frumósă şi răpitóre, ca şi care abia se va maĭ fi vĕḑut în Lugoş. La serviţul dumnezeesc s'aŭ înfăţişat în biserică şi fruntaşiĭ tuturor oficiilor civile şi militare din Lugoş. Liturgia o a celebrat episcopul Radu însu-şĭ cu asistinţa tuturor protopopilor celor de faţă. Cuvîntarea festivă, un capo d'operă de retorică bisericéscă, o a rostit asemenea Ilustritatea Sa. După liturgie a fost recepţie mare la episcopul, şi la 1 óră s'a ţinut în otelul „Regele Ungarieĭ“ banchetul festiv, la care aŭ luat parte şi vicecomitele Fialka, preşedintele tribunaluluĭ Péczely şi alte multe notabilităţĭ civile şi militare. Sara aŭ aranjat reuniunile de cântărĭ din Lugoş, Oraviţa şi Ticvanul-mare un concert fórte reuşit, care se înşiră între cele maĭ alese, ce de multă vreme s'aŭ dat în Lugoş. Reuniunile concertante aŭ fost încărcate de aplausele publiculuĭ fórte numĕros. Concertul a fost urmat de o petrecere cu joc, care a ţinut publicul până în zorĭ de zi. Lunĭ înainte de amézĭ s'a ţinut sub presidiul episcopuluĭ o şedinţă plenară a consistoruluĭ, în care aŭ fost pertractate afacerĭ interne ale dieceseĭ. La amézĭ a fost prânz la episcopul, la care aŭ fost chemaţĭ 40 dignitarĭ bisericescĭ.

NOUTĂŢĪ.

Din diecesa de Lugoş. Cu prilejul iubileuluĭ s. Unirĭ Ill. S. Dr. D. Radu în conţelegere cu Vener. Consistor a făcut următórele promoţiunĭ şi distincţiunĭ, M. On. *Ioan Butean* director gimnas. şi *Ales. Gora* directorul internatuluĭ povelian de fetiţe din Beiuş aŭ fost numiţĭ asesorĭ consistorialĭ. M. On. Dr. *L. Luca* adm. protop. în Comloş; *N. Bolboca* adm. protop. în Vermeş şi *Victor Poruţ* adm. prot in Oraviţa, aŭ fost numiţĭ protopopĭ actualĭ. Cl. D. Dr. *Daniil Fireza* notar şi Dr. *Iacob Radu* vicenotar consist. M. On. Domnĭ *Aurel Lechim* paroch în Budiuţ, *G. Morar* paroch în Isgan, *I. Dregicĭ* paroch în Cudşir, *Const. Pop* adm. protop. al Halmagiuluĭ paroch în Baia-de-Criş. *Corneliŭ Teaha* adm. protop. al Ciacoveĭ şi al parochieĭ Lipet, aŭ fost numiţĭ asesorĭ consistorialĭ actualĭ, cu distincţiunea de a purta brîu roşu. Mon. *Dem. Teaha* paroch în Chizdia şi *Ioachim Crişeŭ* paroch în Zorlenţul mare şi asesor consist. aŭ fost distinşĭ cu brîŭ roşu.

Dar preaînalt. Măiestatea Sa s'a îndurat a dărui 200 cor. din casseta sa privată pentru edificarea bisericiĭ gr. cat. din Spinĭ.

Anul şcolastic la seminariul teologic s'a început Vinerĭ în 5 crt. cu sta liturgie, împreunată cu invocarea Spirituluĭ Sfînt; la liturgia acésta s'aŭ cuminecat toţĭ clericiĭ. Numĕrul total al alumnilor e de 54. din acestia în an. I. 21. în al II. 14. în al III. 9. şi în al IV. 10. Din acestia 8. aparţin dieceseĭ de Lugoş.

Constituire. Societatea bisericéscă-literară „Alexi-Şincai“ a teologilor gr. cat. din Gherla, s'a constituit pe an. scol. 1900—1. în modul următor: preşedinte: Iuliŭ Morar cl. IV., secretar: Ioan Tarţa cl. III., v.-preşedinte: George Mesaros cl. IV., bibliotecar: Victor Criste cl. III., cassar: Teodor Cherebeţ cl. III., controlor: Ciril Dumbrava cl. IV., notar: Ioan Fărcaş cl. II., archivar: Victor Steţ cl. II.

Deschiderea anuluĭ scolastic în institutul sublim din Viena. Joĭ în 4. l. c. după „Veni sancte“ şi s. liturgie celebrată în biserica s. Augustin la 10 óre a. m. de Ilustr. Episcop Dr. Mayer, Rectorul Institutuluĭ, s'a ţinut deschiderea solemnă a anuluĭ scolastic. Amintim cumcă în Institutul sublim al s. Augustin din Viena sunt 26 preoţĭ, dintre carĭ după teritor sunt 8 din Ungaria şi 18 din Austria, după rit 7 grecĭ şi 19 latinĭ, iar dintre ceĭ 8 din Ungaria sunt 2 Românĭ.

Societatea „Tinerimeĭ Române“ din Bucurescĭ şi-a inaugurat cu deosebită solemnitate, sesiunea conferinţelor în al XXIV-lea an de existinţă. Asisistenţa era fórte numĕrósă. A luat parte şi distinsul academician d. B. P. Hasdeŭ şi savantul profesor d. Gr. G. Tocilescu. Cel dintêiŭ a luat cuvêntul d. N. Dimitrescu, preşedintele societăţiĭ, care a arĕtat activitatea din trecut a societăţiĭ, şi programul eĭ pentru viitor. D. Gr. G. Tocilescu a ţinut apoĭ o conferinţă despre „Românismul în Dunărea de Jos.“ Eruditul nostru profesor şi istoric a arĕtat dovezile istorice netăgăduite asupra românismuluĭ în Dobrogea. Frontieria românismuluĭ nu se opreşte la Dunăre, ci în Balcanĭ, şi totul ne dovedeşte acésta. Vorbind de Dobrogea, d. Tocilescu, după ce relevă dovezile unice găsite şi carĭ arată că a fost şi este o cetate românéscă, zice că există un mic popor vecin, care uitând binefacerile de la Plevna caută să ne încalce, chiar prin asasinate în mijlocul Capitaleĭ. Lor să le rĕspundem, nu prin tunurĭ, dacă nu ne provócă prin tunurĭ, ci prin cultură. Dar dacă vor voi să încalce scumpa nóstră Dobroge, apoĭ se va mişca Traian, se vor trezi vitejiĭ morţĭ pentru municipiul lor, se va deştepta Ştefan cel Mare vor scóte săbiile Mihaiŭ-Vitézul şi Vodă Carol. Distinsul conferenţiar a fost viŭ aplaudat. Şedinţa s'a terminat la órele 11.

Ultimele cuvinte ale luĭ Bismarck. După cum afirmă prof. Oncken, Bismark fostul cancelar de fier, ar fi rostit următórele ultime cuvinte: Bunule Dómne, cred, ajută necredinţiĭ mele şi primesce-mĕ în împĕrăţia cerescă.

Exposiţia de vite. Harnica reuniune română de agricultură din comit. Sibiŭ va aranja Duminecă la 4. Nov. n. 1900 în Mercurea a XI esposiţie de vite, împărţind premiĭ în suma de 200 cor. Exposiţia se va mărgini la vite cornute cu esceptia caprelor.

Codificarea căsĕtorieĭ moştenitoruluĭ de tron. În una din şedinţele din urmă, a cameref ungare, ministru preşedinte Széll a presentat proiectul de lege despre codificarea declaraţiuneĭ ce a făcut-o moştenitorul de tron archiducele *Francisc Ferdinand*, cu ocasiunea căsĕtorieĭ sale. Proiectul a fost dat comisiuneĭ iustiţiare.

s'a ţinut la Túrocz-Sz.-Martin adunarea de controlă. Unul din reserviştiĭ honvezĭ a rĕspuns la apelul nominal cu „hier“ în loc de „jelen“. Reservistul a fost pedepsit cu arest de 6 zile.

Şahul Persieĭ s'a reîntors din călĕtoria ce a făcut'o prin Sêrbia, Bulgaria şi Constantinopol érăşĭ în Budapesta, unde de astă dată petrece incognito. Din causa acésta nu i-s'a făcut primire oficială.

Loteria „Caseĭ naţionale“. (Museul naţional al Românilor din Transilvania). 1 câştig principal în valóre de 10.000 coróne; 1 câştig principal în valóre de 3000 coróne; 3 câştigurĭ principale în valóre de câte 1000 cor. etc. etc. etc., la olaltă 219 câştigurĭ în valóre totală de *25.000 coróne.* Tragerea la sorţĭ se va face irevocabil la *20 Octobre 1900 st. n. Un bilet de loterie 1 corónă.* Bilete de loterie se pot comanda cu mandat postal la biroul „Asociaţiuniĭ“ din Sibiŭ (Nagyszeben) strada Moriĭ nr. 8. Pentru România: Deposit general la C. Steriu & Comp., Bucurescĭ, str. Lipscani 19.

Bancnote defectuóse. Banca austro-ungară publică un regulament pentru scimbarea nóuelor bancnote de 20 coróne ce nu se pot întrebuinţa. Pentru bancnotele şterse banca dă altele nóuĕ. Dacă bancnota e scrisă orĭ mânjită, se schimbă pe lângă rebonificare de 10 banĭ (filerĭ). Dacă lipsesce vre-un colţ al bancnoteĭ se plătesce 20 banĭ.

Concert. Reuniunea sodailor românĭ din Sibiŭ invită la Concertul împreunat cu teatru şi joc, ce se se va aranja Duminecă, în 14 Octobre n. 1900 în sala cea mare de la „Gesellschaftshaus“. Se va preda piesa „Rusaliile“ de Vasile Alesandri. O parte a eventualuluĭ venit curat este destinată fonduluĭ pentru cumpărarea uneĭ case cu hală de vîndare.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mama sfîntuluĭ Augustin.

VIII.

(Continuare.)

Dar el nu se prea grăbia şi pe când se pregătia de călătorie, tocmaĭ atuncĭ Monica sosi fără de veste. Primind ea scirea despre propusul fiuluĭ sĕŭ se grăbi la Cartagena şi hotărîtă a-l împedeca cu orĭ ce preţ. Iĭ sări în grumazĭ, cuprindĕndu-ĭ în braţe cu căldură şi cu lacrimĭ în ochiĭ îl conjură să nu se ducă, saŭ cel puţin se o ducă şi pe ea cu sine. Atâta tărie era în rugarea sfinteĭ Monice, în cât Augustin — nesciind cum se scape şi pĕtruns de alt cum şi el de durerea mameĭ sale, pe care o ĭubia atât de ferbinte — îĭ promise, că nu va părăsi Africa. [1]) Numaĭ cât el continua pregătirile în secret şi după ce sosi timpul plecăriĭ, rogă pe mamă-sa să-ĭ dea voe a însoţi pe un amic de al sĕŭ, (cu care îşĭ plănuise călătoria), până la corabie, repetându-şĭ promisiunea, că el nu se va duce, ci în dată ce va pleca amicul sĕŭ, se va reîntórce. „Am înşelat cu minciună pe mama mea, o atare mamă — esclama Augustin — şi tu Dumnezeul meŭ şi acest pĕcat mi-l'aĭ ĭertat.“ [2])

Minţind ast fel pe mamă-sa Augustin credea, că ea va rĕmâné în oraş şi îl va lăsa ca să însoţéscă singur pe amicul sĕŭ până la port. Ea înse nu îl părăsi, ci urmărindu-ĭ paşiĭ, merse cu el până la ţĕr-[illegible]

Inserase. Marea mişcată de o furtună se linişise cu încetul, ér puterea undelor scăḑênde se înfrângea de stâncile ţĕrmuruluĭ. Vîntul ce sufla din spre mare aruncase tóte bărcile la ţĕrmure — ér naia, pe care voiaŭ să călătoréscă Augustin şi amicul sĕŭ era ancorată şi pândia numaĭ schimbarea vîntuluĭ, ca încordându-şĭ vetrelele să părăséscă portul.

Intr'aceea aşteptând schimbarea vîntuluĭ, după cum speraŭ că va fi, încă de cu séră Augustin şi amicul sĕŭ se preumblaŭ pe ţĕrmure în sus şi în jos, încurcaţĭ fiind amîndoĭ de acésta insistinţă a sfinteĭ femeĭ. Intr'aceea timpul trecea; şi cea din urmă rază de lumină dispăru. Nóptea se întunecase de tot. Fiind că vîntul nu se schimba, Augustin şi amicul sĕŭ începură a spune cu glas înalt, că naia nu póte pleca în aceea nópte şi că trebue să se întórcă să se odihnéscă; maĭ ales Monica, care era de tot sdrobită de obosélă şi emoţiunĭ. În urma rugărilor luĭ Augustin, după ce din noŭ îĭ promise, că nu va părăsi Africa, Monica într'adevĕr se reîntórse să odihnéscă niţel.

La ţĕrmurĭ, nu de parte de naia, pe care vîntul nefavoritoriŭ o reţinea, era o capelă dedicată sfîntuluĭ Cyprian, renumitul episcop al Cartageneĭ. Şi astăzĭ se pot vedé ruinele eĭ. Sînta Monica se învoi să se retragă în aceea capelă, de óre ce în neliniştea sa avé maĭ mare lipsă de rugăciune de cât de somn. Aci petrecu ea nóptea între lacrimĭ şi rugăciunĭ. [3]) „Şi ce cerea ea de la Tine, o Dumnezeul meŭ, vĕrsând atâtea lacrimĭ?“ — întrébă Augustin.

[1]) Confess. lib. V. c. VIII.
[2]) Tot acolo.
[3]) Tot acolo.

„Te conjura, Dómne, ca să nu-mĭ permiţĭ aceea călătorie. Dar Tu, Dómne privindu-ne de maĭ sus şi voind să împlinescĭ adevĕratul eĭ dor nu ĭ-aĭ ascultat rugămintea de atuncĭ, ca prin călătoria mea în Italia, unde aveam să mĕ întorc la credinţă, să-ĭ mijlocescĭ tocmaĭ ceea ce era unicul obiect al rugăciunilor eĭ zilnice.“ [1])

Vîntul în decursul nopţiĭ într'adevĕr s'a şi schimbat; aŭ întins vîntrelele, aŭ ridicat ancorele şi Augustin stând pe partea dinainte a năiĭ şi ţintindu-şĭ ochiĭ spre mica capelă, unde se ruga ĭubita sa mamă — încă înainte de primele raze ale auroreĭ vĕḑu dispărênd încetul cu încetul pămîntul patrieĭ sale, ţĕrmuriĭ Africeĭ. În zorĭ, când Monica ieşind din capelă aflâ portul deşert, căcĭ naia dispăruse, era maĭ să nebunéscă de durere. [2]) Ea rĕtăci în sus şi în jos pe ţĕrmurul mărei şi o umplu de tânguirile sale. Îşĭ acusa fiul, şi se plângea luĭ Dumnezeŭ, că nu ĭ-a ascultat rugămintele. Ar fi vrut să afle vre-o naiă ca să-l ajungă pe Augustin, căcĭ fără de ea póte să piérâ în cele valurĭ ale măriĭ, şi cugetându-se la lumea şi maĭ viforósă, în carea avea să între el peste câte va zile nu-şĭ maĭ putu stăpâni durerea ce o cuprinse.

„Ca tuturor mamelor, zice Augustin — ba şi maĭ mult eĭ îĭ plăcea să fim împreună; nu scia ce bucurie îĭ va câştiga prin absenţa mea, de aceea plângea şi se văieta cu suspinurĭ, căutând pe cel ce între suspinurĭ l'a născut.“ [3])

Slăbită în urmă şi acoperită de şiróĭe de lacrimĭ, acusând de miĭ de orĭ minciunile şi crudelitatea fiuluĭ sĕŭ — neavênd mijlóce ca să-l urmeze pe mare, — „ea se reîntórce în Thagasta, ca acolo să-şĭ verse rîurile de lacrimĭ, cu carĭ îşĭ însemna în fie care zi locul unde se ruga pentru mine.“ [4])

Augustin a ajuns în Roma probabil în luna luĭ Septembre, a. 383, în timpul feriilor. Fără îndoiélă e interesant a sci ce impresiune a făcut asupra [illegible] acest mare oraş. Roma pe atuncĭ tot maĭ strălucia în pompa sa de demult. Barbariĭ încă n'o devastaseră, ér timpul numaĭ întru atâta schimbase aceste petri şi monumente, — întru cât le-a văpsit cu acea colóre de aur şi bronz, ce le măresce numaĭ frumseţa. Cu douĕ zecĭ de anĭ maĭ înainte un tinĕr dalmatin, aprópe semibarbar — s. Ieronim, — adênc mişcat a petrecut între aceste ziduri, rĕtăcind fără întrerumpere de la Capitolin până la Pantheon, de la Colosseu până la mausoleul împĕratuluĭ Adrian; recitând în for din Cicero şi coborându-se cu amiciĭ sĕĭ în catacumbe, unde îĭ veni pe buze versul luĭ Virgil:

»Luctus ubique, pavor et plurima mortis imago«
Pretutindenia jale şi grózâ, şi-a morţiĭ icónă . . .

. . . .

Óre şi Augustin a făcut asemenea? Sufletul luĭ nu era aşa de înflăcărat ca al luĭ Ieronim, dar maĭ fin, maĭ delicat şi fórte simţitor. Aceste monumente măreţe de sub cerul albastru al Italieĭ, — acuaductele, bisericile, palatele, arcurile de triumf, tot atâtea mărturiĭ încă şi maĭ marĭ ale puteriĭ şi măririĭ omenescĭ; acéstă câmpie plină de ruine şi morminte, mărturiĭ încă şi maĭ marĭ ale deşertaţiuneĭ omenescĭ, aŭ trebuit să impresioneze adânc sufletul luĭ. Şi dacă e drept, că cu cât cineva e maĭ trist, cu atâta maĭ bucuros petrece pe aceste locurĭ, unde pămîntul e frămîntat cu cenuşa neamuluĭ omenesc: Augustin a trebuit să simtă aicĭ o plăcere nespus de mare. Totuşĭ, anul petrecut aicĭ a fost pentru el un an amar. Puţina credinţă, ce îĭ maĭ rĕmasese încă dispăru: părticea de părticea căḑu aceea

[1]) Confess. l. V. c. VIII.
[2]) Tot acolo.
[3]) Tot acolo.
[4]) Tot acolo.

din sufletul luĭ, pe cum cad frunḑele veştezite într'o zi de tómnă, spre a fi aruncate de vînt în cóce şi în colo. . . . Cu tot paşul ce-l făcea în eterna cetate se desbrăca tot maĭ mult de credinţă.

În Roma se încuartirase la un manicheŭ, la care avea o recomandaţie, pentru că deşi nu maĭ credea în adevĕrul învĕţătureĭ lor totuşĭ nu o rupse de tot cu acésta eresie. Orĭ pentru că a trăit maĭ intim cu eĭ, orĭ pentru că nu şi-a descoperit îndoielile înaintea lor, Manicheiĭ aŭ fost maĭ puţin precauţĭ faţă cu dînsul şi ast fel Augustin a putut vedé lămurit ceea ce în Cartagena presupunea numaĭ: imoralitatea cea maĭ greţósă, cele maĭ scandalóse óspeţe, o corupţiune, care — destul de curios lucru — crescea gradat cu iniţiarea maĭ înaltă în misteriile lor de credinţă şi cu demnităţile, ce le ocupaŭ. Înse ceea ce ĭ-a deschis luĭ Augustin ochiĭ pe deplin în acéstă corupţiune, purcedea din învĕţătura cea maĭ secretă a magistruluĭ şi era justificată prin îndrumările cele maĭ confidenţiale ale luĭ. Sufletu-ĭ onest s'a resolvat şi s'a jurat, că pe venitoriŭ va rupe tóte relaţiunile cu învĕţăceiĭ luĭ Manes. [1])

Mare paş fu acesta; şi aşa se vede că luĭ nu ĭ-a maĭ rĕmas alt ceva, de cât să-şĭ îndrepte ochiĭ către biserica catolică, şi să-şĭ cérâ de acolo adevĕrul, în deşert cântat airea. Dacă ar fi făcut-o Augustin acésta probabil, că ar fi scurtat mult din durerósa cale, ce avu să o percurgă până ajunse la adevĕr.

Biserica strălucia atuncĭ într'o lumină frumósă, întreruptă de puţină umbră, atâta cât Dumnezeŭ şi asupra Mireseĭ sale permite în zilele de esil, numaĭ pentru a ne proba pe noĭ. În viéţa preoţilor şi a credincioşilor se putea observa icĭ-cólea câte o pétă, de care ceĭ fără Dumnezeŭ se îndatinéză a rîde, ceĭ credincioşĭ a plânge. Dar pe lângă umbra aceea, ce splendidă lumină strălucea pe departe!!!

Cel ce ocârmuia barca luĭ St-Petru, era bărbat sfînt şi mare, sfîntul *Damas*, éră secretarul luĭ era *Ieronim*, despre a căruĭ însufleţire şi greşelĭ am amintit maĭ sus. Înfrînat prin penitenţă şi străformat prin ĭubirea luĭ Dumnezeŭ, el a început a umplea biserica cu strălucirea elocinţeĭ sale. Chiar cu un an înainte de călătoria luĭ Augustin la Roma, Pontificele a fost conchemat acolo un consiliŭ general, pentru desbaterea unor chestiunĭ, ce preocupaŭ atuncĭ spiritele. Cu acéstă ocasiune episcopiĭ ceĭ maĭ renumiţĭ aĭ creştinătăţiĭ s'aŭ adunat în Roma: s. Ambrosiŭ din Milan, s. Epifaniŭ din Cipru, s. Valerian din Aguilea, Paulin Antiochianul şi mulţĭ alţĭ bĕtrânĭ renumiţĭ pentru virtuţile lor. Augustin aşa dară ajungênd în Roma, a putut să vadă aceea splendidă dovadă a umilităţiĭ, a catolicităţiĭ şi a neschimbăriĭ bisericiĭ, pe care Dumnezeŭ numaĭ de 18 orĭ a dăruit-o bisericiĭ sale. [2])

Şi din alt punct de vedere biserica romană oferi un spectacol şi maĭ bun spre a mişca inima luĭ Augustin. Virginitatea şi caritatea, aceste douĕ surorĭ carĭ într'una şi aceeaşĭ zi s'aŭ născut pe muntele Calvarieĭ, continuaŭ a percurge lumea tótă ţinêndu-se de mână şi presărând rose şi crinĭ în urma lor. Chiar în Roma urmaşiĭ Scipionilor şi a Grachilor, a Camililor, a Marcelilor, deschiseră mulţime de spitale şi chiar tinerele lor fice nobile serviaŭ morboşilor, legându-le ranele, sărutându-le piciórele, silind ast fel lumea uimită să recunóscă *adevĕrul în ĭubire.*

(Va urma.)

[1]) De moribus Manichaeorum c. XIX. şi XX.
[2]) 18. Consiliĭ universalĭ.

Bibliografie.

A apărut:

„Convorbiri literare" Nr. 9., anul 34. cĭ următorul sumar: St. O. Ĭosif: La pândă (poesie). — G. Bogdan-Duĭcă: Inelul lu Ghighes, act. IV. (trad. din Fr. Hebbel. — C. Giurescu: Câteva cuvinte asupra vecheĭ cronolologiĭ românescĭ (studiŭ). — G. Bogdan-Duĭcă: Despre Gr. Alexandrescu (studiŭ). — Florian I. Becescu: Mĭerloiul (poesie). — I. B. Hétrat: Moş Petrea (poesie). — L. Şăinean: Influenţa orientală asupra limbeĭ şi cultureĭ române. — St. Orăşan: Frédéric Damé, Histoire de la Romanie contemporaine (recensiune).

Datinile Românilor de la înmormîntărĭ în raport cu ale nóstre de Gavril Pop canonic, Blaş 1900. Cărticica acésta de 23 pag. e un mic studiŭ comparativ asupra datinelor la înmormîntărĭ. Costă 20 fil. şi se recomandă maĭ ales studenţilor din clasele superióre. O parte din venitul curat, dl autor l'a destinat despărţ. Blaş al asociaţiúniĭ.

Istoria naturală în usul claselor inferióre ale şcólelor medïĭ, după Dr. Sterényi H. tradusă de prof. Vas. Dumbravă şi Victor Borlan. Tom. I. pentru cl. I. cu 113 ilustraţiĭ. Beiuş 1900, pag. 146. costă 2 cor, 40 fil. Materialul e împărţit pe anutimpurĭ: tómna, ĭerna şi primăvara. Limba e bună, ilustrăţile frumóse, cu tóte acestea preţul ne pare prea mare pentru o carte de şcólă.

A apărut şi se află de vîndare la
Tipografia seminarială din Blaş:

Dr Victor Szmigelski: **Ermeneutica biblică**, compusă după [illegible] 1899. pag. 180. preţul 2 cor. Ca şi de la cele alalte publicaţiĭ ale sale dl autor destinéză şi venitul acesteĭ publicaţiĭ pentru formarea unuĭ fond provinţial de salarisare a preoţilor şi învĕţătorilor. Manualul e destinat pentru facultăţile de teologie, dar póte fi de folos şi celor carĭ se ocupă cu studiul sf. Scripturĭ.

Sfînta şi Dumnezeésca
EVANGELIE
a Domnuluĭ şi Dumnezeuluĭ nostru
Isus Christos
revĕḑută după originalul grecesc şi acum întâia dată tipărită cu litere străbune în zilele preaînălţatuluĭ Împĕrat al Austrieĭ şi Rege Apostolic al Ungarieĭ Francisc Ĭosif I. cu binecuvîntarea Preasfinţituluĭ nostru Archiepiscop şi Mitropolit de Alba Ĭulia şi Făgăraş Dr Victor Mihályi de Apşa.

Blaş 1900.

De la sfînta Unire 200.

Preţul unuĭ esemplariŭ costă crudo: **8 fl. 50 cr.**, broşurat **8 fl. 65 cr.**, ér legat în pele roşie, cu cadru aurit pe table, cu ceĭ patru Evangeliştĭ, cu cruce şi cu copcie **12 fl. 50 cr.** Legătura maĭ elegantă se computá după calitatea peleĭ şi a decoraţiunilor, carĭ se vor dori.

Din public. *)

O chestie aplanată.

Onorată Redacţiune! În preţuitul ziar *„Tribuna"* Nr. 177 a. c. sub titlul „Vocĭ din public" notarul Ĭoan Moldovan din Velţ, în desperaţiunea sa înşiră câte verzĭ-uscate despre mine şi despre învĕţător numaĭ spre a se purifica pe sine şi spre a ne ponegri pe noĭ, carĭ înse tóte sînt calumniĭ maliţióse cu scopul vĕdit de a seduce on. public. Nicĭ nu vreaŭ să le înşir tóte şi cele afirmate de dînsul a le aduce la adevĕrata lor valóre, căcĭ cred, că din aci alăturatul *„Proces verbal"* on. public cetitor va şti din ce causă a comis tóte acestea. Mĕ rog decĭ a publica acéstă reflexiune dimpreună cu *„Procesul verbal"* ca încheiere a discuţiunilor. Velţ, în 4 Octobre n. 1900.

Ĭoan Muntean
coop. par. gr. cat.

Proces verbal,

luat în afacerea ivită între On. Domn Ĭoan Muntean, cooperator parochial gr. cat. în Velţ şi între Spectatul Domn Ĭoan Moldovan, notar cercual în Velţ, în oficiul protopopesc în D.-S.-Mărtin, la 29 Septembre n. 1900, presenţĭ fiind subscrişiĭ.

Domnul Ĭoan Muntean, cooperator parochial gr. cat. în Velţ în urma ofenseĭ, ce a primit din partea dluĭ Ĭoan Moldovan, notar cercual în Velţ, la 31 August 1900 în oficiul protopretorial, a însinuat acusă penală înaintea judecătorieĭ competente, în urma căreia s'a defipt termin de pertractare pe ziua de astăzĭ.

Înainte de a intra la pertractare făcêndu-se încercărĭ de împăciuire, domnul Ĭoan Muntean s'a arătat cu generositate aplecat a face pace dându-i-se depliuă satisfacţiune.

Dl Ĭoan Moldovan e gata a da deplină satisfacţiune dluĭ Ĭoan Muntean, făcând următórea declaraţiune:

„Eŭ, Ĭoan Moldovan, notar cercual în Velţ, prin acésta declar şi recunosc că am greşit în contra dluĭ Ĭoan Muntean, cooperator parochial gr. cat. în Velţ, ce regret din inimă şi pentru care faptă a mea îmĭ cer scuse de la dl. Ĭoan Muntean, promiţĕnd pentru viitor faţa de dînsul o comportare pe deplin corĕspunḑĕtóre posiţieĭ şi fiinţeĭ sale pe deplin onorabilă şi mĕ oblig a da pentru biserica gr. cat. din Velţ suma de 100, adecă o sută coróne şi ca sĕmn extern a regretelor mele, învoit fiind tot o dată ca acéstă declaraţiune a mea să se publice fără contrazicere şi pe spesele mele în „Unirea" din Blaş şi în „Tribuna" din Sibiiŭ.

Domnul Ĭoan Muntean îndemnat de simţ creştinesc şi dorinţa de pace primesce declaraţia de maĭ sus ca satisfacţiune şi ĭertându-l pe domnul Ĭoan Moldovan, prin acésta consideră incidentul ca finit.

După aceste cetindu-se presentul protocol, s'a primit întru tóte şi subscris de ceĭ presenţĭ.

Dat ca maĭ sus.

Laurenţiŭ Pascu m. p. adm. protop. gr. cat.; *Simion Căluţiŭ* m. p., advocat; *Dr. Iuliŭ Maniŭ* m. p., adv. archid.; *Vasiliŭ B. Muntenescu* m. p., preot; *Ioan Moldovan* m. p., not. cercual; *Ioan Muntean* m. p., cooperator greco-catotolic.

Pentru autenţia copieĭ:
D.-S.-Mărtin, la 3 Octobre 1900.

Laurenţiŭ Pascu
adm. prot. gr. cat.

---

*) [illegible] dacţiunea nu e responsabilă

Posta redacţiunii.

Dr. G. M. Buc. Nu anunţăm de cât cărţile ce ni-se trimit.

Din rotbac. Durere! nu se póte!

Editor şi redactor rĕspunḑĕtor:
Aurel C. Domşa

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.